

Tartóra helyezett mécses

Bensőséges hangulatú ünnepség tanúja lehetett a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem rektori tanácssterme 1999. február elején. A hetvenéves *Kindler* professzort köszöntötték születésnapján családtagjai, tisztelői, egykori és mai munkatársai. Az életmű egyes állomásait felidéző beszédek számos jellegzetes – s ma már gyakran humorosnak tetsző – elemet is felemlítettek a rendkívül gazdag életműből, és sokak számára, akik a professzort csupán egy-egy tudományos „korszakából” ismerték, most vált világossá: egymástól látszólag távol álló tudományterületek magas szintű művelése korántsem lehetetlen az igazságot fáradhatatlanul kutató és megalkuvást nem ismerő szellem számára.

Az alkalomra született méltatások szintén ezt erősítik: „[A professzor] több tudományterület élő klasszikusa. Hihetetlen érzéke van ahhoz, hogy meglássa: mi lesz fontos. Fontos, nem ma, nem holnap, hanem holnapután. El is mondja, s noha a »hivatalos« tudomány rendszerint nem hisz neki, mindig talál olyanokat, akikben visszhangot kelt a mondanivalója” – írja *Chikán Attila* gazdasági miniszter abban a *Kindler József* köszöntő ünnepi tanulmánykötetben, amelybe a *Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék* munkatársainak tanulmányait gyűjtötte egybe *Kerekes Sándor* szerkesztő (Gazdaság Vállalkozás Vezetés; Műhelytanulmányok, 1999/1).

A *Kovász*, amelynek létrehozásában és életben tartásában szintén elévülhetetlen érdemeket szerzett a professzor, most – mintegy tisztelgésként az életmű előtt – szerkesztett formában közli azt a beszédet, amely 1999. február 11-én a *Szilárd Leó-díj* átvétele alkalmából hangzott el az Eötvös Loránd Tudományegyetem lágymányosi aulájában. E rövid írásában *Kindler József* – aki a műszaki tudományoknak, a rendszerelméletnek, a döntéseméletnek, a környezetvédelemnek és az alternatív közgazdaságtani gondolatoknak egyaránt elismert kutatója – mintegy tudományos krédóját vázolja fel, s az érzelmi intelligencia fontosságáról szól.

Szűkebb szakterületünkhöz, a közgazdaságtanhoz visszatérve megállapítható, hogy egyre gyakoribbak azok a jelzések – nemcsak hazánkban, hanem szerte a világban is –, amelyek az évszázadok alatt berögzült közgazdasági paradigma lassú, de biztos háttérbe szorulására engednek következtetni. 1998-ban például a világszerte legnagyobb tekintélynek örvendő tudományos grémium, a svéd Nobel-díj Bizottság döntésére kaphatta fel a fejét a közgazdász-társadalom. A Nobel-díjjal jutalmazott főáramú közgazdászok hosszú sora megszakadt, s az indiai származású *Amartya Sen*, akinek munkássága az alternatív gondolkodók körében már korábban sem volt teljesen ismeretlen, vehette át a rangos elismerést a jóléti közgazdaságtanhoz való hozzájárulásáért. Sen professzor – a méltatás tanúsága szerint – olyan kérdésekre keresett és keres választ, amelyek a főáramhoz tartozó gondolkodók többségének figyelmét mindeddig elkerülték.

„Összegezhető-e a társadalom egyes tagjai által a különféle alternatívákhoz rendelt értékek méltányos és elméletileg megkérdőjelezhetetlen módon? A többségi elv használható-e döntési szabályként? Miként kellene mérni a jövedelmi egyenlőtlenségeket? Milyen esetekben és hogyan hasonlíthatjuk össze a jólét eloszlását különböző társadalmakban? Miről lehet a lehető legjobban felismerni a szegénység visszaszorulását? Mely tényezők vezetnek éhezésre? Efficéle kérdések megválaszolásával *Amartya Sen* számos értékes hozzájárulással gazdagított olyan területeket, amelyek a közgazdaságtudomány feltétlen érdeklődési körébe tartoznak, és új utakat nyitott a kutatók eljövendő nemzedékei számára. Az életbevágóan fontos közgazdasági problémák tárgyalása során

– a közgazdaságtan és a filozófia eszközeinek ötvözésével – visszaállította az etikai dimenziót.” (A The Royal Swedish Academy of Sciences méltatása az 1998. évi közgazdasági Nobel-díj odaítélésekor.)

Pataki György, a BKE Gazdaságtudományi Központjának egyetemi oktatója e számunkban tömören összefoglalja Amartya Sen tevékenységét, s az írásban az éhezés, a jogosultságok és a szabadság etikai szempontból kiemelkedően fontos elemei jelennek meg. Összességében tehát mind Sen professzor, mind Kindler professzor munkássága alapján bátran kijelenthető: e személyiségek mécsesüket nem véka alatt rejtgetik, hanem a mindeki által jól látható tartóra helyezik (vö. *Mk* 4,21).

Kiadványunk harmadik írása a megszokottól eltérő módon tekint a mezőgazdaság és a gazdasági szféra kapcsolatára, s a rendszerszemlélet, valamint az ember- és környezetbarát biogazdálkodás mellett száll síkra. A tanulmány szerzője *Sárközy* Péter nyugalmazott egyetemi tanár, akinek neve bizonyára ismerős a szélesebb látókörű szakmai közvélemény számára, s egyben ő a hangoztatott nézetek gyakorlati megvalósításán fáradozó *Biokultúra Egyesület* elnöke.

A *Kovász* 1998. tavaszi számában – a *semleges állammal* szemben kívánatos *korrekt állami* berendezkedés felvázolásakor (lásd *Kocsis* Tamás akkori írását) – már felbukkant az alkotmány kulcsfontosságú szerepe. Az ott kifejtettek szellemében fogant – korrektnek nevezhető – alkotmány tervezete továbbra is kidolgozásra vár. *Fáy* Árpád e számunkban olvasható írása hasonló módon közelít a témához: a rövid hozzászólás a (gyakran monopoljellegű) gazdasági struktúra által *csorbuló valódi emberi jogok* láttán nem az emberi jogok kusza rendszerének további toldozása-foldozása mellett érvel, hanem a probléma alkotmányos szintű rendezése mellett áll ki. Kiderül az is, hogy – tekintettel az európai hagyományok keresztény jellegére – a keresztény egyházaknak fontos szerepet kellene betölteniük az alkotmányozás során.

Zárásként a *Kovász* olvasói által minden bizonnyal jól ismert *David C. Korten* 1999 tavaszán angol nyelven megjelenő új könyvét ismerteti *Dabóczi* Kálmán. A könyv, amint az ismertetésből kiderül, immár nem a globális gazdasági rendszer bírálataira összpontosít, hanem – *Korten* reményei szerint – hatékony cselekvési irányt mutat a tettere kész emberek számára.

Az Altern-csoport tevékenységével kapcsolatos további információk a *Kovász* utolsó oldalain találhatóak. Szintén itt olvasható az eddigi számainkban megjelent cikkek teljes körű jegyzéke és az ehhez kapcsolódó tárgymutató. E helyen is megköszönjük prof. dr. *Kerekes* Sándor tanszékvezetőnek a független kutatást lehetővé tevő alkotó tanácségi légkör megteremtését és sokoldalú támogatását.

Kocsis Tamás
főszerkesztő